

Voor of tegen deelgemeenten – het zal wel

Zoals in veel andere partijen is er ook in de VVD een discussie over het voortbestaan van de deelgemeenten. Ik denk dat deze discussie op een verkeerde manier wordt gevoerd, en bovendien belemmerend kan werken op het reinigend vermogen.

Zaterdag 29 juni zal de [Rotterdamse VVD](#) bijeenkomen voor een nieuwe discussieronde. Het algemene uitgangspunt van de commissie die een rapport aandroeg voor de discussie was “een krachtige representatieve democratie, een duidelijke scheiding van de machten en een hoge mate van doeltreffendheid en doelmatigheid bij de uitoefening van de macht”. Geen enkele referentie overigens aan de vijf grondbeginselen van de VVD: *Vrijheid, Verantwoordelijkheid, Verdraagzaamheid, Sociale gerechtigheid, Gelijkaardigheid van alle mensen*, waaraan de voorpagina van het [partijblad](#) van januari nog lippendienst bewijst.

Voor zaterdag liggen er twee groepen stellingen. De ene groep tegen het deelgemeentebestel, de andere vóór. In de stellingen tégen zitten interessante statements verstoppt. Zo is te lezen dat “het Haagse model met vooruitgeschoven ambtenaren effectief en doelmatig” is. Inderdaad gelijk een pleidooi voor het opheffen van alle provincies, gemeenten en natuurlijk waterschappen. En enige tegenspraak met de doelstelling van het huidige kabinet flink te snijden in allerlei overbodige ambtelijke werkverschaffingsplaatsen. In een andere stelling staat de absolute constatering dat de “burger niet betrokken is bij de deelgemeentelijke democratie”. De wetgeving en de opkomst van burgers, als deelgemeenten weer eens iets uit willen halen dat kant noch wal raakt, weerspreekt deze absoluutheid. “Het terugnemen van de deelgemeentelijke taken en verantwoordelijkheden door het college van burgemeester en wethouders is de oplossing voor een effectief bestuurd stad”. Als we de dan ontstane overmandatering aan nieuwe en bestaande ambtelijke hotemetootjes vergeten, zeg ik dan maar. Bij de stellingen vóór de deelgemeenten kan ik die flauwekul niet terugvinden, waardoor de opsteller verdacht kan worden van een psychologisch spelletje.

Volgens mij wordt de kwestie verkeerd benaderd. Hoewel het bij specifieke campagnes (zoals over de stadsprovincie) opgeklopt kan worden, heerst er bij de burger geen speciaal gevoel bij de “deelgemeente”. Dat ze, als er wat te klagen valt, en als er wat te halen valt, daar aankloppen, is geen prestatie, maar een constatering dat de mensen dansen naar de pijpen van de bedenkers van de systemen. Pijsen die anders, dan wordt er ook anders gedanst. Een gelukkige burger komt van wieg tot graf zonder het idee te hebben beroerd te zijn door de hand van de deelgemeentelijke overheid. Gedacht vanuit die gelukkige burger zou je moeten vertrekken vanuit “output” van het hele systeem, of voor mijn part vanuit het idee van “bestuurskracht”.

In het Rotterdamse geval: je hebt een stad van 600.000 inwoners. Hoe bestuur je dat? Centraal, of decentraal? Is het Haagse model een goeie, of het Amsterdamse, of het Rotterdamse, of het Utrechtse (of het Brusselse, Londense, Parijse, Atheense, Pekinese, enz.). Daar vallen al aanbevelingen in te vinden. Stel dat het Rotterdamse model second-best is, of third best, op Europese schaal, dan kunnen we daar toch ook nog wel mee leven om onze burgers te bedienen, want grote verandering is vaak theoretisch en vast duur. Daarna kijken we naar de verdeling van de taken en handigste inpassing van subsidiariteit. Hoe voorkom je overmandatering, waarbij ambtenaren op de stoel van bestuurders zitten zónder kans op redelijke politieke controle? Is het systeem fout, of doen de deelnemers het gewoon niet goed? Waarom zo ontzettend veel beleidsambtenaren (=overhead) overal? Waar haal je je bestuurders?

Aanknopingspunten voor verbetering zitten...:

- ...in de selectie van bestuurders – eerder “wie wil” dan “wie kan”. Bekijk dat gelijk groter, want ook het Rotterdamse college van burgemeester en wethouders heeft bestuurders gekend die qua capaciteiten niet bepaald boven het maaiveld uitstaken.
- ...in de werkelijke controle op deelgemeentelijke effectiviteit. Hoewel natuurlijk er een zekere autonomie is, zou het verboden moeten zijn dat deelgemeenten laks omgaan met onderhoud van wegen en groen ten gunste van vage projecten die het goed doen bij een bepaalde achterban, of die dienen als politieke aflat. Daarbij heb ik het over deelgemeenten: in Hillegersberg-Schiebroek was het na 20 jaar welzijnsbeleid nodig om “vooruitgeschoven ambtelijke posten” met nieuw belastinggeld in te zetten, zodat symptoombestrijding het politieke gezicht kon redden dat de sociale structuur had laten verloederen. En ik heb het over de Gemeente Rotterdam: een onderzoek naar de effectiviteit van begeleid wonen van verslaafden in corporatiewoningen gaf een paar jaar geleden aan dat het werkelijke resultaat vrijwel nul is, terwijl aan de andere kant huren een soort vogelvrije woonvorm is geworden waarbij de overheid je zonder het te vertellen opzadelt met sociaal belastende burens – voor niks.

- ...in het geven van meer bevoegdheden aan de accountantsdienst Rotterdam. Niet alleen zorgen dat de sommetjes kloppen, maar ook dat de verantwoording deugt. Zo bleek in Hillegersberg-Schiebroek in maart 2004 dat er 136.000 Euro welzijnsgeld wél was uitgekeerd, maar niet verantwoord. De Jaarrekening 2002 was gewoon ondertekend door de ADR, terwijl ook toen al bekend was dat er een gat zat, ook al was het precieze bedrag onzeker. Ook de gemeentelijke jaarrekeningen (diensten) zouden wat nauwkeuriger mogen worden nagevorst.

In de huidige discussie is het net alsof het bestaande systeem niet beoogde iets te zijn in de trant van "een krachtige representatieve democratie, een duidelijke scheiding van de machten en een hoge mate van doeltreffendheid en doelmatigheid bij de uitoefening van de macht". Van mij mogen deelgemeenten gisteren verdwijnen als het een pervers systeem zou zijn, maar dat is nog helemaal niet duidelijk. We moeten niet het ene systeem, waar de spelers zich niet aan de regels houden, inruilen voor een ander systeem waar ze dat ook niet doen.

Ik wil ook een oproep doen. Tot nu toe heb ik een aantal publicaties gedaan over de deelgemeentelijke politiek in [Hillegersberg-Schiebroek](#). Die hele discussie over het opheffen van de deelgemeenten bezwaart verdere publicaties. Net alsof na de moorden op Fortuyn en Van Gogh de Europese raad van ministers zouden dreigen Nederland op te opheffen en bij Duitsland te voegen. Met het oog op die "krachtige representatieve democratie" enzovoorts. Dat zou de discussie in de Tweede Kamer zeker kleuren. Er is mij al verweten met mijn publicaties schade aan te brengen.

En dat is juist niet de bedoeling. Hillegersberg-Schiebroek heeft juist meerdere malen laten zien wél een aantal zaken serieus te benaderen. Een ooit bestaande ambitie het aantal ambtenaren te laten oplopen tot 75 werd veranderd in het doel meer te doen met de huidige ± 50 . Bij de vernieuwbouw van het deelgemeentehuis werden plannen voor vele fractiekamers door de deelraad teruggedraaid. En onlangs nog is besloten de geldkraan voor drie voltijds bestuurders te beperken tot drie maal 0,8, waarbij per slot van rekening het zittend bestuur besloot dat het met 2 maal voltijds ook kan, en er dus nog 0,4 salaris in de pot voor de burgers werd gestort. Maar een kind dat altijd een drie haalt op school, en af en toe een vijf, moet je zowel belonen, als ook wijzen op die onvoldoende.

In het najaar zal ik een aantal teksten publiceren, waarvan de conclusies en feedback van lezers moeten dienen voor een presentatie op het Politicologenetmaal 2006. Daar ga ik elk jaar naar de werkgroep Lokale Democratie. Deze teksten zullen afzonderlijke thema's behandelen. Geen flauwiteiten, zoals de potentiële Hillegersberg-Schiebroekse bonnetjeskwesitie die er had kunnen zijn als de toenmalige (2000-2001) geruchten zouden zijn onderzocht. Nee, mijn publicaties zullen gaan om thema's zoals de verdeling van het geld over de wijken, en de gevolgen voor de legitimiteit van bestuur. Dat met de soms voorgestelde samenvoeging van deelgemeenten nog interessanter wordt. Maar wel een taboe in de dubbel-deelgemeente Hillegersberg-Schiebroek. En ook iets waar nogal veel mensen mij het afgelopen jaar om hebben gevraagd. In mijn politiek testament deed ik een aantal beweringen die ik op korte termijn kon onderbouwen. Van eentje heb ik dat gedaan, en enkele andere beweringen hebben zich in de tijd zelf al bewezen. De publicaties van dit najaar vragen meer tijd, en ik wil de onderbouwing deze keer integraal aanbieden. Ze zullen over actuele gegevens gaan, die openbaar zijn, en misschien ook deels bekend bij de lokale politici, maar dan niet in deze vorm. Als deelgemeentelijk wethouder schreef ik ooit op een zaterdagavond een aanzet tot een nieuwe nota over bewonersorganisaties, waarin een tabel geaggregeerd uit cijfers van het COS, de deelgemeentelijke begroting en openbare publicaties van welzijnsorganisaties. Deze tabel heb ik een aantal malen gebruikt, en bevat door de samenvoeging van informatie nieuwe informatie, al is alles los ook bekend en beschikbaar. Nota bene: juist het niveau van de deelgemeente staat dit soort publicaties door particulieren toe. Ik moet er niet aan denken het op de radio gehoorde verhaal te moeten onderzoeken en documenteren dat de RET voor twee maal zoveel geld hetzelfde doet als de vervoerbedrijven van Den Haag of Amsterdam. Welke motivatie moet een burger hebben om te publiceren over een nieuwe deelgemeente Noordrand, bestaand uit zo verschillende gebieden als Overschie, Hillegersberg en Schiebroek?

De politieke heisa hoop ik te beperken door in het najaar te publiceren. Dan zijn alle partijen al druk met de verkiezingen van 2006 bezig, komt het lopend beleid langzamerhand tot stilstand, en zijn kostbare consequenties (die de deelraad niet altijd schuwt) te vermijden. Bovendien kan het input bieden aan de anders nogal doodse campagne, waarbij in zaaltjes naar elkaar glimlachende en flikflooiende lijsttrekkers optreden voor slechts gestaalde kaders van eigen partijleden.

Joost Smits, 26 januari 2005
 politiek actief in Hillegersberg-Schiebroek
www.prize.nl/jsmits/pol

Update 29 januari 2005:

In het artikel spreek ik van een internationaal onderzoek naar stedelijke bestuursmodellen. Op de VVD-bijeenkomst vanmorgen wist een partijgenoot mij daarover te vertellen. Ik kan echter geen inhoudelijke relatie ontdekken tussen het onderzoek dat door de Rotterdamse VVD is gedaan en onderstaande documenten. Het is zo dat Rotterdam binnen afzienbare tijd aan het Ministerie terug moet rapporteren hoe ze verder gaan met de decentralisatie.

Hieronder enkele links:

- Binnengemeentelijke decentralisatie:

http://www.minbzk.nl/openbaar_bestuur/bestuurlijke/inspringthema_s/binnengemeentelijke

- Binnengemeentelijk besturen bij de bureaus. Een internationaal vergelijkend onderzoek naar wet- en regelgeving omtrent binnengemeentelijke decentralisatie in Nederland en vijf omliggende landen, september 2003

http://www.minbzk.nl/openbaar_bestuur/bestuurlijke/inspringthema_s/binnengemeentelijke/publicaties/binnengemeentelijk

- Over wijken, bewoners en (sub)lokaal bestuur, juli 2002

http://www.minbzk.nl/openbaar_bestuur/bestuurlijke/inspringthema_s/binnengemeentelijke/publicaties/over_wijken

- Eindrapport en aanbiedingsbrief binnengemeentelijke decentralisatie en deconcentratie in kaart gebracht, februari 2001

http://www.minbzk.nl/openbaar_bestuur/bestuurlijke/inspringthema_s/binnengemeentelijke/publicaties/eindrapport

- Brief aan de Tweede Kamer over binnengemeentelijke decentralisatie, april 2001

http://www.minbzk.nl/openbaar_bestuur/bestuurlijke/inspringthema_s/binnengemeentelijke/parlementaire/brief_aan_de_tweede

- Essays 'De wisselwerking tussen gemeente en gemeenschap' en 'Gemeente, gemeenschap en territoriaal zelfbestuur', januari 2000

http://www.minbzk.nl/openbaar_bestuur/bestuurlijke/inspringthema_s/binnengemeentelijke/publicaties/essays_de

Samenvatting:

Zoals in veel andere partijen is er ook in de VVD discussie over het voortbestaan van de Rotterdamse deelgemeenten. Ik denk dat deze discussie op een verkeerde manier wordt gevoerd, en bovendien belemmerend kan werken op het reinigend vermogen.

Het algemene uitgangspunt van de commissie die een rapport aandroeg voor de discussie was "een krachtige representatieve democratie, een duidelijke scheiding van de machten en een hoge mate van doeltreffendheid en doelmatigheid bij de uitoefening van de macht". Net alsof het huidige systeem niet ongeveer hetzelfde beoogt. In het partijblad zijn een aantal stellingen gepresenteerd, waarbij vooral de stellingen tégen de deelgemeenten absurditeiten bevatten.

Volgens mij wordt de kwestie verkeerd benaderd. Hoewel het bij specifieke campagnes (zoals over de stadsprovincie) opgeklopt kan worden, heerst er bij de burger geen speciaal gevoel bij de "deelgemeente". Dat ze, als er wat te klagen valt, en als er wat te halen valt, daar aankloppen, is geen prestatie, maar een constatering dat de mensen dansen naar de pijpen van de bedenkers van de systemen. Pijpen die anders, dan wordt er ook anders gedanst. Je moet zo'n discussie voeren vanuit "output" van het hele systeem, of voor mijn part vanuit het idee van "bestuurskracht". Door wereldwijd te shoppen bij andere stedelijke systemen, en eerst maar eens helder te krijgen wat er mankeert, want wie weet ligt het aan de spelers van zowel gemeente als deelgemeenten dat Rotterdammers nu geen waar voor hun geld krijgen. We moeten niet het ene systeem, waar de spelers zich niet aan de regels houden, inruilen voor een ander systeem waar ze dat ook niet doen

Ik publiceer regelmatig over de politiek in Hillegersberg-Schiebroek. In het najaar komt er een korte serie aan. En ik denk dat de voortdurende discussie over een systeem, in plaats van prestaties, openlijke discussie over gemaakte fouten belemmert. Waardoor nog meer zaken voor de burger verborgen worden gehouden, in plaats van dat ze simpelweg worden aangepakt en verbeterd.

Joost Smits, 26 januari 2005
politiek actief in Rotterdam Hillegersberg-Schiebroek
Meer hierover op mijn website: www.prize.nl/jsmits/pol